

פורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי
منتدى التعايش السلمي في النقب من أجل المساواة المدنية
Negev Coexistence Forum For Civil Equality

היום הבינלאומי לביעור האפליה הגזעית

21 במרץ 2014

בין אפליה להפקרה: הכפרים הבדואים המוכרים והיישובים החדשים בנגב

צילום: יותם רונן | תחקיר: מיכל רותם

במהלך העשור האחרון החליטה הממשלה להכיר בשלושה עשר כפרים בדואים בלתי מוכרים בנגב (ראו רשימה בנספח). בעוד ששניים מהם נמצאים בשלבי הכרה ראשוניים, ל-11 יש קו כחול שמסמן את תחומי היישוב, בהם עוסק דו"ח זה. המהלך, שהיה אמור להוביל למתן שירותים, הנחת תשתיות ותכנון מפורט לכפרים הללו, לא שינה רבות את המציאות בכפרים. בפועל, במרבית הכפרים לא הונחו תשתיות, השירותים הניתנים בהם דלים ולא מספיקים לתושביהם הרבים, ובשל העדר תכנון, מדיניות הריסות הבתים ומניעת היתרי הבנייה נמשכת.

במקביל, לאורך העשור האחרון, הוקמו שלושה יישובים יהודיים חדשים בנגב, שני יישובים חודשו ויושבו מחדש בקהילות יהודיות דתיות, וארבעה יישובים נוספים נמצאים בשלבי תכנון והקמה מתקדמים. היישובים הללו, על מספר תושביהם המצומצם, נהנים ממגוון השירותים והתשתיות שמעניקה הממשלה, כמו גם מהיתרי בנייה והרחבות. בנוסף, עומדות על הפרק תוכניות להקמת עוד לפחות שניים עשר יישובים חדשים בנגב, מרביתם אם לא כולם מיועדים לאוכלוסיה יהודית (ראו רשימה בנספח).

אקטיביסטיס | קולקטיב של צלמים פלסטינים, ישראלים ובינלאומיים, המאוחדים סביב התפיסה של הצילום ככלי לשינוי חברתי ופוליטי. הצילומים של הקולקטיב מפורסמים באופן תדיר על ידי ארגוני זכויות אדם מובילים, ארגוני פיתוח וסוכנויות סגור שונות. כצלמים, חברי וחברות הקולקטיב מאמינים שלתמונות יש כוח לעצב את דעת הקהל ולהעלות מודעות לתחומים שלרוב אינם נמצאים על סדר היום הציבורי. חברי וחברות הקולקטיב רואים עצמם כחלק מן המאבק נגד כל צורות הדיכוי, הגזענות וההפרה של הזכות הבסיסית לחירות.

פורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי | ארגון ערבי-יהודי שהוקם בשנת 1997 על ידי תושבים יהודים וערבים בנגב, במטרה לשמש מסגרת לשיתוף פעולה יהודי-ערבי בבסיס למאבק משותף לשוויון זכויות אזרחי. הפורום מנהל מאבקים נגד אפליה בתעסוקה ובשירותים, מאבקים לצדק חלוקתי, ולמען מציאת פתרונות הולמים לתושבי הכפרים הבלתי מוכרים. במרכז פעילות הפורום עומד עידוד השותפות היהודית-ערבית במאבק למען זכויות אזרח ושוויון אזרחי לערביי הנגב. הפעילות והפרויקטים של הארגון מבוססים תמיד על פעילות משותפת ערבית-יהודית.

היתרי בניה

לאורך העשור האחרון, בעיקר בשל העדרן של תוכניות מתאר מקומיות לכפרים המוכרים, כמעט לא התקבלו היתרי בניה בכפרים. בעוד שבשמונה מן הכפרים לא ניתנו היתרי בניה כלל, בכפר אבו קרינאת, שהוכר בשנת 2003, ניתנו 3 היתרים עד היום, בכפר א-סייד שהוכר בשנת 2006 ניתן היתר בניה אחד, ובכפר טראבין א-סאנע חולקו היתרים רבים. מנגד, למעט היישוב היהודי שיזף שהוקם באופן בלתי חוקי וכעת נמצא בהליכי העברה לנקודת התיישבות קבועה ומוסדרת, כל היישובים היהודיים החדשים נהנים מהיתרי בניה ומתוכניות להקמת עשרות אלפי יחידות דיור חדשות.

ימין: מבט על הכפר קאסר א-סיר
שמאל: מבט על היישוב גבעות בר

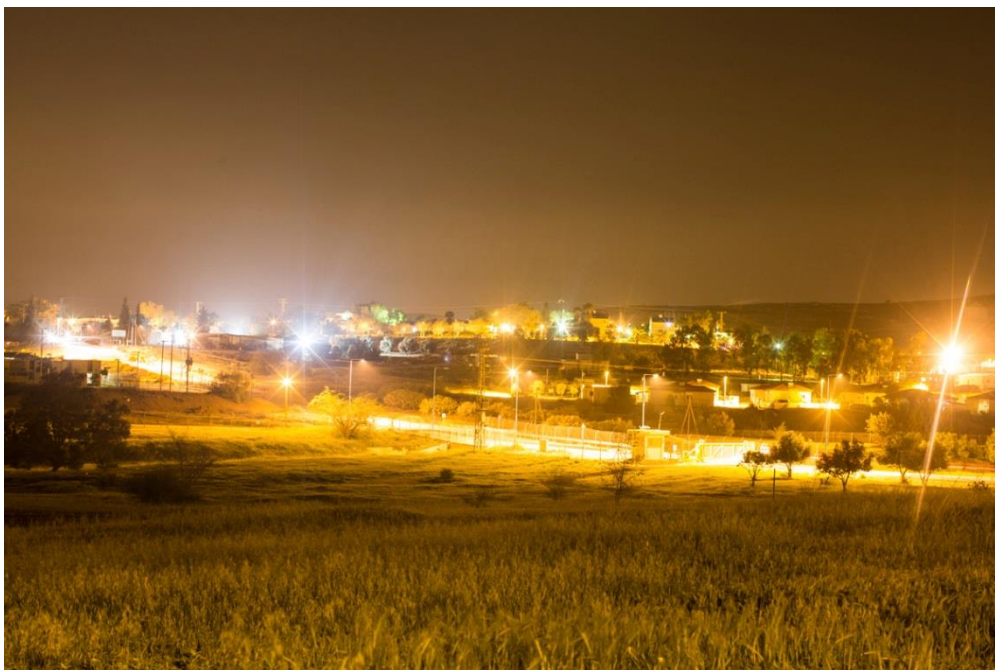

הריסות בתים

בשל אי מתן היתרי בניה במרבית הכפרים המוכרים, נתונים תושביהם ותושבותיהן למדיניות ממשלתית של הריסת בתים, בדומה לכפרים הבלתי מוכרים. בתים חדשים שנבנים בשל גידול באוכלוסיה ובתים שעוברים שיפוץ קל, נחשבים לא חוקיים ונהרסים על ידי מנהל מקרקעי ישראל ומשרד הפנים. במרבית המקרים, לא מציעה המדינה פיתרון לבעלי הבתים, ולאחר ההריסה הם נותרים בחוץ ללא קורת גג, עם הציוד שהצליחו להציל טרם הריסת בתיהם. מנגד, ביישובים היהודיים החדשים, לא ננקטת מדיניות הריסת בתים כלל מטעם המדינה, וגם יישובים וחוות בודדים שהוקמו באופן בלתי חוקי מוסדרים בדיעבד.

ימין: הריסת בית אבן בכפר א-סייד

שמאל: בית בבנייה בגבעות בר

חשמל

ברוב הכפרים הבדואים שהוכרו על ידי המדינה, ניתן לראות עמודי חשמל שמובילים חשמל אל בתי הספר ואל המרפאה המקומית. עם זאת, בעשרה מן הכפרים בתי התושבים אינם מחוברים אל רשת החשמל הארצית ולשם ייצור חשמל עליהם להשתמש, בדומה לתושבי הכפרים הבלתי מוכרים, בפאנלים סולאריים ובגנרטורים. במספר כפרים, כמו אום בטיין ואבו-תלול, גם בתי הספר והמרפאות מופעלים על ידי גנרטורים. מנגד, היישובים היהודיים החדשים מחוברים כולם אל רשת החשמל הארצית, גם מבני הציבור וגם בתי התושבים.

ימין: מבט לילי על הכפר א-סייד
שמאל: מבט לילי על היישוב שומריה

מים

חיבור למים זורמים, שנחשב לזכות אדם המוכרת על ידי האו"ם, אינו דבר מובן מאליו בכפרים הבדואים שהוכרו בנגב. לעשרה מתוך 11 הכפרים המוכרים ישנן נקודות חיבור מרכזיות, אך על מנת שיגיעו המים אל ברזי הבתים, נדרשים התושבים למשך מנקודת החיבור צינורות בעצמם, ומכיסם הפרטי. עלויות האחזקה של תשתיות הובלת המים נופלות גם הן על התושבים עצמם, ובשל לחץ המים הנמוך נדרשים התושבים המרוחקים מן הנקודה לאגור מים במכליות. היישובים היהודיים החדשים בנגב לעומת זאת, מחוברים כולם למים זורמים ונהנים מתשתיות הובלת מים עד לבתיהם.

ימין: נקודת חיבור למים בכפר אום-בטין
שמאל: שביל ומדשאות ביישוב כפר רתמים

כבישים סלולים

מרבית הכבישים הסלולים ביישובים הבדואים שהוכרו מובילים אך ורק לבית הספר ולמרפאה בכפר. בכפר טראבין א-סאנע ישנם כבישים סלולים, ובדריג'את עובדים כעת על סלילתם של כבישים בתוך הכפר. בתשעת הכפרים האחרים אין כלל כבישים סלולים ומדרכות, והנסיעה נעשית בדרכי עפר. בימי גשם הופכת הנסיעה בדרכים הללו לכמעט בלתי אפשרית, וחלק מן הכפרים הופכים מנותקים לחלוטין. בחלק מן הכפרים, כמו אום בטין ואבו תלול, גם כביש הגישה אל המרפאה ובית הספר אינו סלול.

ימין: סיום הכביש הסלול היחיד בלב הכפר ביר-הדאג'
שמאל: כביש ובתים ביישוב שומריה

ביוב

עשרה מתוך אחד עשר הכפרים הבדואים שהוכרו, אינם מחוברים למערכת לסילוק שפכים. בלית ברירה, מסולקים השפכים בדרכים שפוגעות באיכות הסביבה ובאיכות חייהם של התושבות והתושבים. בכפר אום בטין, דרכו עובר נחל חברון, זורמים השפכים של יישובים רבים ומפעלים שונים, מאזור חברון דרך מרכז הכפר. מנגד, היישובים היהודיים בנגב נהנים מתשתיות מודרניות לסילוק שפכים, ובעת הקמת היישובים מכינות הרשויות תשתיות לחיבור הבתים למערכת הביוב.

ימין: נחל חברון שזורם במרכז הכפר אום-בטין
שמאל: הקמת תשתיות ביוב ביישוב כרמית

פינוי אשפה

למרות שהכפרים המוכרים משוייכים לשתי מועצות אזוריות, חלקם לא נהנים כלל משירותי פינוי אשפה. בעוד שארבעה מן הכפרים נהנים משירותי פינוי אשפה ואחד נהנה משירות חלקי, בשלושה מן הכפרים מפונה אשפה רק מבית הספר, ובשלושה מן הכפרים אין פינוי אשפה כלל. מנגד, נהנים היישובים היהודיים השונים משירותי פינוי אשפה ואף ממרכזי מחזור מסודרים.

ימין: אחת מן הצפרדעים הספורות הפזורות בכפר ביר-הדאג'
שמאל: פינת המחזור במחנה יתיר בו מתגורר גרעין חירן שממתין להקמת היישוב חירן

בתי ספר

בעוד שבכל 11 הכפרים המוכרים פועלים בתי ספר יסודיים משולבים עם חטיבת ביניים, רק בשישה מן הכפרים פועלים תיכונים. כך למשל, בכפר א-סייד בו מתגוררים כ-4000 תושבות ותושבים, אין בית ספר תיכון ותלמידיו מוסעים לעיירה הסמוכה חורה מדי יום. בית הספר התיכון בכפר אבו-תלול, בו מתגוררים כ-4500 תושבות ותושבים, פועל במבנים יבילים. על אף שמדובר במגמה חיובית של פתיחת בתי ספר בכפרים, עדיין קיים מחסור בכיתות ובבתי ספר, מה גם שהם משרתים גם את תושבי הכפרים הסמוכים.

ימין: בית הספר התיכון באבו-תלול

שמאל: בית הספר היסודי בגבעות בר

תחנות הסעה בבתי הספר

תמונה עליונה: תחנת ההסעה של בית הספר היסודי בביר הדאג'
תמונה תחתונה: תחנות ההסעה של בית הספר היסודי וחטיבת הביניים בגבעות בר

סעיף 5 של אמנת האו"ם לביעור האפליה הגזעית (1965) קובע כי "המדינות מתחייבות לאסור ולבער אפליה גזעית בכל צורותיה, ולערוב לזכותו של כל אדם, בלא הבחנה באשר לגזע, צבע או מוצא לאומי או אתני, לשוויון בפני החוק, בעיקר בהנאה מן הזכויות להלן: [...] (5) זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות: [...] (iii) הזכות לשיכון ; (iv) הזכות לתברואה ציבורית, לטיפול רפואי ולבטחון סוציאלי ולשירותים סוציאליים ; (v) הזכות לחינוך ולהכשרה ; (vi) הזכות להשתתפות שווה בפעולות תרבות [...]".

בשנת 2003, עם הכרזתו של משרד הפנים על הקמתה של המועצה האזורית אבו בסמה, כללה המועצה שבעה כפרים בדואים שהוכרו על ידי הממשלה. עד שנת 2006, הוכרו ארבעה כפרים נוספים. בפועל, יותר מעשור מאז הקמת המועצה וההכרה בכפרים, לפי מרבית המאפיינים שהוצגו בדו"ח, נותר המצב בכפרים דומה מאוד למצבם של הכפרים הבלתי מוכרים בנגב.

למעט הכפר טראבין א-סאנע, שהוקם במיקום חדש לאחר מאבק ארוך על מנת להעביר את תושביו מאזור עומר, עשרת הכפרים המוכרים אינם נהנים מתשתיות בסיסיות ביותר – חיבור למערכת הביוב, פינוי אשפה, חיבור לחשמל ולמים זורמים וכבישים סלולים – קיימים באופן חלקי, ולרוב אינם קיימים כלל בכפרים הללו.

יתרה מזאת, תושבי ותושבות הכפרים נתונים למדיניות של הריסות בתים והעדר מתן היתרי בניה בכפרים. בפועל, נתונים התושבים בין הפטיש לסדן, כשמעל עשור מאז ההכרה, כמעט ואין באפשרותם לבנות בתים חדשים או לשפץ את בתיהם, וכל שינוי כזה מסכן אותם בהריסה ובהשתת עלויות ההריסה על בעלי הבתים.

מנגד, לצד מעל מאה יישובים המיועדים בעיקר לאוכלוסיה יהודית בנפת באר שבע, שממוצע תושביהם עומד על כ-300 בלבד ותוכניות בניה והרחבה רבות לעיירות היהודיות בנגב, עומדות על הפרק מגוון תוכניות נוספות להעברת אוכלוסיה יהודית אל האזור. ביישובים היהודיים החדשים והישובים שנמצאים בשלבי תכנון מתקדמים מתוכננת הקמתן של אלפי יחידות דיור נוספות לאוכלוסיה יהודית.

ביום הבינלאומי לביעור כל צורותיה של האפליה הגזעית 2014, עדיין מופרות זכויותיהם הבסיסיות של התושבים הבדואים בכפרים שהוכרו על ידי המדינה. בהשוואה למצב ביישובים היהודיים הרבים בנגב, הקיימים והמתוכננים, על מדינת ישראל לפעול באופן מיידי לחיבור הכפרים לתשתיות, לפעול להרחבת השירותים הממשלתיים השונים הניתנים בהם ולחדול ממדיניות הריסת הבתים תוך מתן היתרי בניה לאזרחיה המתגוררים בכפרים.

הכפרים הבדואים שהוכרו על ידי המדינה:

א-סייד

אבו קרינאת

אבו תלול

אום בטין

ביר-הדאג'

דריג'את

טראבין א-סאנע

כוחלה

מולדה

מכחול

קאסר א-סיר

* אל-באגר (בשלבי הכרה מוקדמים)

* אל-פורעה (בשלבי הכרה מוקדמים)

יישובים יהודיים חדשים:

גבעות בר

מרחב עם

כפר רתמים (יושב מחדש)

שומריה (יושב מחדש)

שיזף (מתוכנן ליישוב במיקום חדש)

יישובים יהודיים מתוכננים:

כרמית (בשלבי הקמה מתקדמים)

חירן (אושר על ידי הממשלה)

כסיף (אושר על ידי הממשלה)

יתיר (אושר על ידי הממשלה)

* במסגרת תוכנית מבואות ערד והתוכנית להקמת יישובים על ציר דימונה שאושרו על ידי הממשלה, מתוכננים לקום עוד לפחות 12 יישובים באזור הנגב.